

fet durant tots aquests anys que heu defensat tan eficaçment la vostra frontera. Per acabar, volia transmetre-us aquest missatge; no solament us volia parlar d'allò que heu fet, sinó que us volia transmetre aquesta convicció profunda que té el president de la Generalitat, que Catalunya és un país viu. I que el tirarem endavant, amb coses modestes de vegades, de vegades no gaire vistoses, fins i tot de vegades fàcils de criticar.

Estic convençut que superarem totes les dificultats ja que Catalunya, que som tots, té un pes, que si l'utilitzem amb paciència, amb perseverança, sense fer massa cas dels entrebancs que en un moment determinat poden existir, aconseguirem de mica en mica anar fent via, i anar conquerint espais de poder, espais de decisió, i en darrer terme, construirem el país. Voldria acabar reiterant-vos les gràcies, tot dient-vos que no esteu sols, que hi ha moltes coses a Catalunya que funcionen, que funcionen a més, no gràcies a l'esforç de l'Estat, no gràcies tampoc a l'esforç de la Generalitat, ni de cap poder públic, sinó que funcionen perquè el país és viu, perquè la gent és viva, perquè la gent té ganes de fer coses. Us volia transmetre aquest missatge, el missatge d'un president de la Generalitat que està content, no pas perquè ho faci una mica més bé o una mica més malament o perquè el seu govern vagi més bé o més malament, o pel funcionament del Parlament, no per tot això, sinó perquè palpa que vivim en un país viu que podem tirar endavant. Moltes gràcies per la vostra contribució a aquest tirar endavant el nostre poble de Catalunya.

Dono per clausurat l'Onzè Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

DOTZÈ CONGRÉS DE METGES I BIÒLEGS DE LLENGUA CATALANA

1-3 de novembre de 1989

Castelló de la Plana - Benicàssim

«**E**l Dotzè Congrès té una significació molt especial, és un Congrès que hauria fet esclatar de joia Faustí Barberà. Tingué lloc a Benicàssim i Castelló. Els Congressos havien d'anar al País Valencià l'any 38 i hi arribaven el 84, però hi arribaven. El presidí Emili Balaguer —un home coratjós—, amb homes coratjosos al seu voltant i, tots plegats, feren del Congrès de Benicàssim una lliçó d'indeclinable resolució.»

«Han passat setanta-cinc anys. Dels dies del Primer Congrès fins a avui l'aventura ha recorregut un llarg camí. Els homes que ho han fet possible, que han fet possible l'esperança de la nostra reunió d'avui, bé mereixen el

nostre homenatge. Potser el llegat del seu exemple ajudarà a prosseguir sense defallença.»*

Desenvolupament del Dotzè Congrès**

ORIOI RAMIS

Acte de presentació del congrés

El dia 22 de juny de 1984 tingué lloc a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears la presentació del Dotzè Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Presidiren l'acte el conseller de Sanitat, Josep Laporte; el conseller de Cultura, Joan Rigol; el regidor de Sanitat de l'Ajuntament de Barcelona, Joan Clos i el president de l'Institut d'Estudis Catalans, Enric Casassas.

Després d'unes paraules de benvinguda, el president del Col·legi de Metges, Dr. Ramon Trias, insistí en el compromís que el Col·legi sempre ha tingut amb aquests Congressos. El Dr. Jordi Gol, vicepresident del Congrès, presentà l'acte. Recordà que els Congressos de postguerra han estat possibles gràcies a la iniciativa de dues grans institucions científiques: l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i la Societat Catalana de Biologia, i l'ajut de moltes altres institucions. Agraí especialment al Col·legi de Metges de Barcelona i als altres Col·legis catalans el suport rebut per a la celebració del Congrès.

El Dr. Màrius Foz, president de l'Acadèmia, prengué la paraula per remarcar que aquest és el primer cop que se celebra el Congrès en terres valencianes i recordà que l'Acadèmia sempre havia donat i donarà tot el suport que calgui a la seva celebració. El Dr. Jaume Palau, president de la Societat Catalana de Biologia, es referí a la història d'aquesta entitat i als seus estrets lligams amb les ciències mèdiques. El Dr. Francesc Asensi, en nom del president del Congrès, Dr. Emili Balaguer, exposà el contingut científic del Congrès i la seva articulació en seccions d'una mateixa ponència o temàtica general sota el títol «El procés d'emmalaltir».

Amb les paraules del conseller de Cultura, que reflexionà sobre el Congrès com a expressió de la riquesa cultural del nostre poble, i del conseller de Sanitat, convidant tothom a trobar-se a Castelló el mes de novembre, es cloqué aquest acte de presentació del Dotzè Congrès de Metges i

*Publicat al Llibre d'Actes del Tretzè Congrès. Acte commemoratiu del setanta-cinquè aniversari del Primer Congrès. Parlament d'Oriol Casassas.

**Llibre d'Actes del Dotzè Congrès.

Figura 60. - Emili Balaguer i Perigüell (1942), president del Dotzè Congrés

Biòlegs de Llengua Catalana, del qual la presidència d'honor serà ostentada per l'escriptor Joan Fuster.

257

Crònica de la preparació del Congrés

D'ençà que amb la cloenda de l'Onzè Congrés a Reus, s'endegava la preparació del Dotzè, el Comitè Executiu constituït a l'efecte es proposà com a objectiu fer-lo arribar amb una presència física, raó per la qual recorregué la geografia catalana, simbòlicament representada en els indrets on es reuní per, alhora que continuar la tasca de preparació, invitar a la participació efectiva. Al llarg de dos anys les reunions preparatòries del Dotzè Congrés es celebraren a Benicàssim, Castelló, Andorra, Barcelona, Sagunt, Prada del Conflent, Ciutat de Mallorca i València.

Durant aquest temps molta ha estat la tasca feta, i extraordinària i emotiva la col·laboració rebuda. Davant la impossibilitat d'anomenar un per un tots els que hi han posat entusiasme, temps i coratge, agraim des d'aquestes pàgines la tasca aportada que féu possible la realitat del Congrés.

Acte d'obertura del Congrés

Dijous dia 1 de novembre, a les 8 del vespre, el conseller de Sanitat de la Generalitat Valenciana, Miquel A. Millana, en representació del president de

la Generalitat, Joan Lerma, declarà obert el Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Acompanyaven Millana en la mesa presidencial J. Laporte, conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya; G. Oliver, del Consell Interinsular Balear; el síndic del Consell General de les Valls d'Andorra, F. Cerqueda; el president de la Diputació de Castelló, F. Solsona; el regidor de Cultura de l'Ajuntament de Castelló, M. Bellido; el director provincial de l'Insalud, J. Esteve; el president del Dotzè Congrés, E. Balaguer; el president del Onzè Congrés, J. Alsina; els vicepresidents M. Fiter (Andorra), F. Martí (Balears), E. Goujon (Prada de Conflent), J. Fanciulli (Alguer); i el president del comitè local, V. Albiach. L'acte tingué lloc a la Pèrgola de Castelló.

Tot seguit el president del Congrés, Emili Balaguer, pronuncià el discurs d'obertura. Finalitzà l'acte d'obertura amb l'actuació de la rondalla castellonera «Els llauradors», que obsequià els assistents amb un recital de cançons. L'Ajuntament oferí als congressistes i acompanyants un vi d'honor.

Crònica del primer dia del Congrés

La primera sessió del dia fou presidida pel professor Emili Balaguer. Abans de donar començament a l'acte científic, el Dr. Oriol Casassas va pronunciar una breu nota necrològica en memòria del Dr. Pere Calafell, mort en accident de trànsit el dia 31 d'octubre, quan arribava a Benicàssim per a participar en aquest Congrés. El Dr. Casassas recordà la fecunda biografia d'en Pere Calafell i la decisiva influència en la seva personalitat mèdica i cívica sobre tots aquells que varen tenir la fortuna de conèixer-lo. Durant el període 1955-60, el Dr. Calafell fou president de la Societat Catalana de Pediatria. Del seu impuls d'aleshores neixen un bon nombre d'actituds i d'iniciatives dirigides a procurar la fusió de la medicina amb la societat que l'envolta. La recuperació dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana no és aliena a aquesta tasca de Pere Calafell. Descansi en pau.

La primera sessió de la ponència del Congrés va estar a càrrec del Dr. Ferran Martínez Navarro, el qual parlà dels aspectes conceptuals del procés d'emmalatir. El ponent es plantejà en primer lloc una qüestió metodològica, basada en l'enfrontament del discurs sanitari, bé des del punt de vista de la malaltia (visió negativa), bé des del de la salut (visió positiva). D'aquest últim angle, la malaltia s'ha de contemplar com un procés col·lectiu i dialèctic, fonamentat en les relacions entre les col·lectivitats humanes i el medi ambient, les quals estan determinades per les relacions de producció dominants que configuren la formació social. A partir d'aquesta orientació metodològica, l'autor analitza la mortalitat comarcal al País Valencià durant el període 1975-79. Per a aquesta anàlisi agrupa les comarques segons la seua estructura econòmica (sistema de producció industrial i procés de treball agrícola) i la seua estructura urbana. Després d'una descripció

de l'estructura social al País Valencià i dels seus canvis en els últims anys, el Dr. Martínez Navarro va fer una interpretació dialèctica de la mortalitat al País Valencià, tot i deixant una porta oberta al debat.

L'acte següent va consistir en la presentació del llibre *La Història Clínica per a l'assistència primària*. En primer lloc, parlà el Dr. Jordi Gol, el qual va fer una introducció històrica al tema, centrada en l'evolució dels arxius clínics de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, de Barcelona.

El model d'història clínica que se'ns presenta és un dossier d'informació no sols mèdica, ans també recull aspectes socials i ambientals per a utilitzar per diferents professionals de la salut. La història clínica està preparada per a ésser informatitzada i itinerant. Aquest model, el qual constitueix una important font de dades, necessita uns mínims assistencials, potser lluny encara de l'actual situació sanitària. En aquest sentit, el model d'història clínica és considerat pel ponent com un repte.

Presentació de llibres

Tal com estava previst, durant la celebració del Congrés, concretament el dia 4, va tenir lloc la presentació de diferents llibres, entre els quals destaquem:

259

Mitjans de diagnòstic en la medicina primària

Una excel·lent eina de racionalització dels mètodes de diagnòstic; consta de les proves existents per a aquest fi amb una anàlisi de la seva fiabilitat. El text recull, analitza i explica un bon nombre dels problemes més freqüents a què s'enfronta el metge.

El llibre posa un gran èmfasi en el tema que quasi s'ha convertit en tòpic, com és el de la medicina primària i es reafirma a adjudicar com a objectiu de l'actuació mèdica l'evitació de la malaltia i la conservació de la salut dins el camp que podem classificar com de medicina social i preventiva, guariement de les afeccions, camp del diagnòstic i del tractament i, molt important, humanització de la pràctica mèdica en considerar el conflicte que la irrupció de la malaltia desencadena en l'individu.

Per tots els qui considerem que l'atenció adequada a la medicina primària pot constituir un important pas a la millora de la sanitat en general, aquest llibre serà rebut amb satisfacció. *Mitjans de diagnòstic en la medicina primària* ha estat dirigit pels Drs. Ll. Canosa, J. Costa i J. Rodés, i en la seva redacció ha intervingut un important col·lectiu d'autors del camp de la medicina. L'edició ha estat patrocinada per l'Institut Català de la Salut i publicada per Salvat Editores, S.A., 1984.

Índex farmacològic, 2a edició

Ja des de la seva primera edició l'any 1980 (la presentació va tenir lloc amb motiu de l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs celebrat a Reus), l'*Índex* constitueix un intent de racionalitzar la prescripció mèdica, tractant de superar les dificultats d'una estructura d'assistència primària no gaire adequada, i que lentament camina cap a la seva transformació. L'*Índex farmacològic* posa a l'abast del personal sanitari elements informatius que contribueixen de manera significativa a millorar l'assistència al malalt.

A més a més, presenta l'interès que per a la seva elaboració s'ha disposat de la informació recollida en un gran nombre d'enquestes contestades pels propis metges. Tal com s'indica a la introducció, els criteris per a la inclusió i comentari dels fàrmacs han estat basats en dades recollides mitjançant tècniques que faciliten una avaluació precisa i que està referida principalment a tres factors: eficàcia, relació benefici/risc favorable i relació benefici/cost favorable.

Les novetats que ofereix la segona edició que ara es presenta és la lògica inclusió dels nous fàrmacs i la supressió d'aquells que han quedat desfasats, així com inclusió de comentaris i precisions sobre indicacions, dosificacions i efectes indesitjables. L'*Índex* és en definitiva una guia farmacològica que sense substituir òbviament la bibliografia relacionada amb aquest tema, tan necessària per a l'actualització dels coneixements, representa una eina important de la pràctica terapèutica.

L'obra ha estat elaborada pel Comitè d'Informació i Documentació Sanitàries de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i l'Institut Català de Farmacologia. L'edició ha estat patrocinada per l'Institut Català de la Salut.

Assaig sobre salut comunitària

És un petit llibre, publicat en la sèrie de monografies mèdiques que l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears publica ja des de fa temps.

En aquest context, el Dr. Joan Ferran Martínez i Navarro, a qui pertany l'aproximació conceptual del procés d'emmalaltir, aporta aquest assaig sobre salut comunitària en el qual, considerant la malaltia com un fenomen col·lectiu, vol anar més enllà de les concepcions positivistes vàlides pels aspectes descriptius i per la formulació d'hipòtesis, però limitades pel propi marc teòric utilitzat.

Aquesta monografia introdueix dins de la configuració conceptual del procés d'emmalaltir els aspectes bàsics de salut i malaltia i els paradigmes que l'autor ha considerat en aquest procés, ambientalista, biològic i integral i posa l'accent en el paper dels factors socials com a relació de causalitat en l'aparició d'individus malalts.

La monografia és el número 28 i, com hem dit, està publicada per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, en 1984.

Actes socials

Com a complement cultural i, per què no? d'esbarjo, de les activitats científiques que gairebé de manera intensiva es desenvoluparen al llarg dels quatre dies de durada del Congrés, el Programa va incloure diversos actes que van tenir lloc amb una nombrosa assistència de congressistes i acompanyants.

Dia 2. Teatre Principal

- Recital a càrrec del grup «Castelló Danses i Cançons».
- Actuació del grup «Al Tall».

Dia 3. Sopar de Cloenda

Hi assistiren la major part dels congressistes i comptà amb la presència de Joan Fuster, president d'honor del Congrés. Fuster remarcà la importància d'aquest esdeveniment per a la normalització de la llengua catalana com a llengua científica i el fet igualment important que s'hagués celebrat a València.

També per als acompanyants dels congressistes es prepararen activitats i, mentre a Benicàssim continuaven les conferències, comunicacions i taules rodones, un grup de prop de quaranta persones giraren una visita turística a Vilafamés. Es visità el Museu d'Art Contemporani, i l'Església de l'Assumpció, que data del segle XVI, i el Museu del VI.

Sessió administrativa

En acabar el Congrés, en aquesta sessió administrativa mirarem de convertir l'acomiadament en un punt de partida del que s'esdevindrà el proper i, també, de fer una anàlisi del que ha estat la nostra activitat.

El que s'esdevindrà el proper Congrés és matèria que pertocarà delimitar als components del Comitè Executiu que es constituirà per a aquest futur esdeveniment. Però no seran ells sols que decidiran la temàtica que tocarà el proper Congrés, és a dir no exclusivament, perquè el que caldrà és que el Congrés reculli i doni ressonància a una problemàtica i unes inquietuds vives i actuals. Tot i essent de la més gran importància les paraules que donen l'adjectiu al Congrés «... de llengua catalana...» ho és de la mateixa el

substantiu «... de metges i biòlegs...», volem dir que no ens reunim i ens dediquem a treballar durant uns quants anys per parlar en català, per parlar en la nostra llengua, sinó per, en la nostra llengua, parlar de continguts científics, vius i actuals, i que ens afecten com a professionals. I el Congrés, com tan bé ha expressat el president d'aquest que ara conclou al llarg de les entrevistes que els mitjans de comunicació ens han dedicat, es basa precisament en el fet que una llengua adquireix importància en la mesura en què allò de què es parla és important, i la intenció dels Congressos és contribuir a la revaloració del català des d'un conreu seriós de la ciència i que tingui transcendència en la comunitat científica internacional. Aquesta intenció es tradueix en l'objectiu a mantenir en les properes edicions del Congrés que, per acord unànim, comptarà d'ara endavant amb la participació d'Acció Cultural del País Valencià com a entitat organitzadora juntament amb l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i la Societat Catalana de Biologia.

Nosaltres, tots els participants, ens hem dedicat al llarg dels quatre dies a un tema molt important com és el procés d'emmalaltir, estudiat des de perspectives biològiques, ecològiques, sociològiques i d'anàlisi de les estructures del sistema sanitari considerant els factors d'aquest sistema que generen malaltia o generen salut. Hem fet una anàlisi rigorosa del procés que va de la salut a la malaltia a través de factors d'agressió que trenquen l'equilibri que és absolutament necessari que l'home mantingui amb el medi que l'envolta.

I tota aquesta feina s'ha portat a terme mantenint el que ja és habitual des de la represa dels Congressos a Perpinyà l'any 1976; el caràcter interdisciplinari, la visió totalitzadora de l'home i del concepte de salut i malaltia. Això és el que hem volgut aconseguir els professionals relacionats amb els diversos aspectes de la sanitat i la salut que ens hem trobat aquí, incorporar els condicionants socials i psicològics a l'anàlisi del fet d'emmalaltir. I és aquest enfocament metodològic el que es desprèn de les ponències i contribucions en general articulades en quatre seccions: aspectes biològics, ambientals, entorn social i cultural i sistema sanitari, d'una temàtica general: el procés d'emmalaltir.

No és menys important la crida a l'atenció de les autoritats responsables que susciten les diferents aportacions. La secció «Aspectes ambientals» no ha tractat problemes subjectius ni teòrics, ha parlat d'intoxicacions vegetals freqüents, de tractament d'aigües residuals, de contaminació, de qualitat d'aigües, etc., i tot això, referit a llocs concrets, a espais d'ús freqüent per part dels ciutadans. La secció «Entorn social i cultural» en el procés d'emmalaltir ha incidit en la necessitat de la qualitat de vida per a contribuir a la protecció de la salut, i això vol dir educació sanitària, atenció a la tercera edat, informació comprensible a l'abast del ciutadà en definitiva.

No podem deixar de considerar que cada vegada que estem descrivint una situació la conseqüència última de la qual és la pèrdua de la salut, estem

traient a la superfície un problema més general a vegades, o concret d'altres, que té una causa molt directa en la generació de la malaltia.

El Congrés ha comptat amb la participació de dues figures de ben guanyat prestigi. El Prof. Giner-Sorolla i el Prof. Vidal Beneyto.

Giner-Sorolla ens ha ofert una conferència, «Carcinogènesi química i ambiental: mecanismes i fal·làcies», al llarg de la qual ha remarcat com el càncer no és una malaltia dels temps moderns sinó un procés lligat a la mateixa vida, del qual ja hi ha documentació que en parla d'èpoques antigues. Destacà la importància decisiva que per la seva manifestació tenen els factors ambientals i com un programa raonable d'higiene i educació ambiental podria reduir la seva incidència.

Vidal Beneyto, en fer-nos una explicació del que anomena estructura simbòlica determinativa en el tractament polític i social de les drogodependències o toxicomanies, ha fet un recorregut per l'anàlisi i la consideració que literatura i mitjans de comunicació fan del problema de la drogoaddicció, i de com responen a diferents tendències ideològiques i de poder que exerceixen la seva influència sobre la opinió pública, òbviament sotmesa a la pressió d'aquests mitjans.

Molt especialment ens hem de referir a l'elevada participació dels estudiants, i podem dir que cap aspecte rellevant s'ha salvat de la seva crítica. Des del problema de la sortida professional, certament problemàtica, fins als sistemes d'estudi que parteixen i els problemes derivats de l'actual massificació. Estan preocupats i amb raó de la formació que estan rebent i molt més de la que no estan rebent, i proposen solucions que cal tenir en compte. Un tema que tampoc no s'ha evitat ha estat el model sanitari imperant arreu del món occidental, que es caracteritza per una medicina curativa excessivament basada en els fàrmacs i per una acció força despersonalitzada dels metges. Troben que manca inversió pública, i un marc legislatiu que contribueixi al manteniment de la salut i a la prevenció de la malaltia. Amb molta més visió de futur es plantegen l'actuació que caldria esperar i les responsabilitats que seria necessari atorgar als professionals de les ciències de la vida en l'organització dels serveis de salut.

Paral·lelament a aquesta preocupació professional han portat a terme una exhaustiva i força treballada tasca que ens permet de conèixer la situació de la nostra llengua en els centres d'ensenyament de biologia, medicina, farmàcia, etc.

Conclou aquest Congrés; ha estat feina de tots, i és molta la que ens espera. Tenim una cita el 1988; per al lloc han sortit propostes diverses en aquesta mateixa sessió, Maó, Andorra, Xàtiva, Alguer a la Sardenya..., també s'han discutit possibles temes per a la ponència fonamental: iatrogènia, la salut i els professionals de la salut, iatrogènia/destrucció del medi, el cost de la salut..., serà doncs la primera tasca, la decisió del lloc i l'elecció del tema que més adequadament i àmplia pugui recollir les nostres

inquietuds i ens comprometí a cercar entre tots resposta a una necessitat social.

Sessió de cloenda

Per finalitzar tot el conjunt d'activitats integrades en aquest Dotzè Congrés, ens limitarem ara a una petita síntesi del que ha suposat, centrant-nos en tres aspectes que, al nostre entendre, cal destacar: el científic-professional, el de la nostra llengua com a vehicle de manifestació de la ciència i la cultura, i el compromís vers un treball de continuïtat i recerca de solucions dels problemes plantejats.

D'aquest últim aspecte no podem deixar de banda el compromís específic que per les autoritats i la política sanitària en general representa l'exposició de situacions que incideixen directament sobre la salut de la població. És en aquest sentit que podem dir que tot treball portat a terme respon a una problemàtica social, i això considerem que és força important perquè tots sabem que en els esdeveniments científics que normalment se celebren, la problemàtica descoberta acostuma a no anar més enllà d'aquesta preocupació i/o denúncia científica que, malgrat les bones intencions, té poca capacitat d'execució. Per aquesta raó ens és motiu de satisfacció que en el nostre cas l'exposició d'uns problemes concrets hagi obtingut atenció per part dels responsables. El conseller de Sanitat de la Generalitat Valenciana ha explicat els objectius que es proposa el seu equip dins dels seus programes d'actuació, per exemple, donar prioritat a la protecció de la salut, informar dels projectes i inversions per a la remodelació dels serveis territorials i ha exposat el que ja s'ha fet en el control de les platges i zones d'aglomeració que cal cuidar molt especialment.

El llibre d'actes del Dotzè Congrés

Un cop acabat el Dotzè Congrés, calia posar fil a l'agulla i embarcar-se en la preparació del Llibre d'Actes. Tanmateix, el balanç de l'economia del Congrés, que havia estat portada per una empresa privada, fou decebedor, i els números vermells feren trontollar el projecte. Els organitzadors, que se sentien compromesos a mantenir la tradició de fer la crònica del Congrés, picaren a diverses portes per obtenir-ne el finançament i per trobar les persones que hi volguessin col·laborar desinteressadament. I tingueren sort. Dues entitats subvencionaren la publicació del llibre: l'Institut d'Estudis Catalans i la Institució Alfons el Magnànim (de València). En la preparació del llibre, Carme Chica Rueda, aleshores en el Departament de Microbiologia de la Universitat Autònoma de Barcelona (Bellaterra), treballà generosament

i amb optimisme en l'àrdua tasca de reunir el material dispers, d'adequarlo per a la publicació, i de mecanografiar les més de quatre-centes cinquanta pàgines que componen el volum. Ricard Guerrero, catedràtic de l'esmentat departament, revisà els aspectes científics i terminològics del text, i Enric Casassas i Figueras, poeta, prestà també el seu inestimable ajut, fent-ne la correcció i aportant-hi observacions conceptuals molt útils i encertades, tot i no ser científic. Hem cregut que valia la pena recordar el suport rebut de les suara esmentades entitats i l'esforç fet per aquestes persones, que permeteren als organitzadors del Congrés eixir d'un grop en el qual s'havien trobat atrapats per la confiança posada en uns professionals que no saberen complir llur funció. A tots ells, volem donar-los les gràcies.

* * *

Com a síntesi de tota l'activitat, tant de preparació com de realització del Congrés, en el doble aspecte científic i de la llengua, ens sembla que res millor que incloure la magnífica exposició del Dr. Jordi Gol i Gurina publicada als *Annals de Medicina* de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears poc abans de la celebració d'aquesta edició del Congrés i concloure'l amb les Conclusions Institucionals del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

265

El congrés de Castelló*

JORDI GOL I GURINA

Vicepresident del Dotzè Congrés per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears

El Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, tercer després de la més llarga interrupció de la sèrie, ens arriba amb una perfecta puntualitat, com un fet tot natural. En efecte, a vuit anys del Congrés de Perpinyà i quatre després del de Reus, estudiosos, professionals i estudiants de les ciències de la vida i de la salut de tot l'àmbit lingüístic català ens trobarem i conviurem uns dies, aquest novembre, a Castelló de la Plana i a Benicàssim, al voltant d'un tema d'importància innegable: el procés d'emmalaltir.

La gran novetat d'aquest Congrés, novetat que contribueix a la normalització dels Congressos de Metges i Biòlegs, rau en el fet que serà el primer, en més de setanta anys, celebrat al País Valencià. I no simplement en

*Publicat a *Annals de Medicina*. 1984.

terra valenciana, sinó —cosa molt més important— per iniciativa de valencians i presidit per un valencià il·lustre, el professor Emili Balaguer. El Desè ja hi era convocat, precisament a la ciutat de València i sota la presidència de Manuel Corachan, però aquell any tràgic 1938 les energies disponibles eren ocupades en activitats ben diferents. El Desè Congrés va haver de trigar molt, gairebé quaranta anys, i el 1976 circumstàncies òbvies van portar-lo a Perpinyà, de la mà del mestre de civilitat que és Josep Alsina i Bofill. La història immediata és a la ment de tots, com al cor de tots hi ha la satisfacció de constatar el coratge i la capacitat de convocatòria que ens ofereixen ara els amics de migjorn. Esperem que llur veu indispensable ressoni a Castelló amb tota la força.

El Dotzè Congrés presenta una altra particularitat indicadora també de normalització. Per primera vegada després de la llarga nit que va fer desaparèixer l'Associació General responsable dels Congressos, disposem d'una reglamentació estable que n'assenyala els principis generals i n'emmarca l'organització. La van establir oportunament l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i la Societat Catalana de Biologia, en tant que institucions promotores i complint de més a més l'encàrrec formulat per l'assemblea final de Congrés de Reus, a proposta del seu president Josep Laporte. Ultra acceptar l'ofertament del País Valencià com a seu del Dotzè Congrés, aquestes entitats van prendre algunes importants resolucions. Primer, la de mantenir la denominació tradicional dels Congressos, tot precisant que el terme metges i biòlegs ha de ser entès en sentit ampli, incloent tots els estudiants, professionals i estudiants de les ciències de la vida i de la salut. Segon, la d'establir que els temes tractats han de ser multidisciplinaris i han de contemplar les connexions entre ciència i societat. Tercer, la d'assegurar la presència al Comitè Organitzador de representants de tots els territoris de parla catalana, de les principals professions implicades, de les dues institucions promotores i d'estudiants. Val a dir que totes aquestes resolucions han estat ateses. Precisament el Comitè de Castelló compta, com a novetat en la història dels Congressos, amb una representació de la Franja de Ponent i amb una representant de la professió de treballador social.

Què són, en realitat, els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana? Uns Congressos inconvocables en temps de repressió —fets de llibertat, diu Oriol Casassas—, uns Congressos que han mostrat tanta capacitat de generar entusiasme, sobretot en els estudiants, ja es veu que han de contenir algun element que els distingeix dels altres. Val la pena deturar-se a examinar en què consisteix aquesta originalitat. No es deu tractar de contaminacions romàntiques, polítiques, narcisistes, xovinistes, que falsifiquin la clara objectivitat de la ciència positiva? Diuen que la ciència no admet compromisos amb cap llengua, si no és el llenguatge matemàtic. Té sentit, en temps de normalització, i quan els mateixos Congressos es normalitzen, mantenir una militància lingüística i cultural?

Cal dir en primer lloc que els Congressos de Metges i Biòlegs es caracteritzen per la multidisciplinarietat. Ho indica llur mateixa denominació, ampliada a tots els científics de la vida i la salut, que inclou perspectives ben diverses: sociòlegs, economistes, pedagogs... Una visió plural i complementària, tot mantenint i fins i tot ampliant la capacitat d'anàlisi rigorosament científica i objectiva dels temes proposats, permet abordar, tant les qüestions concretes com aquelles que tenen un contingut molt ampli, amb possibilitats globalitzadores. Algunes d'elles, com per exemple les nocions i els problemes generals referents a la salut i a la malaltia, a les relacions interpersonals que constitueixen el teixit de l'atenció sanitària i en definitiva, a tot allò lligat a la vida i a la mort humanes, contenen tants elements i tants valors culturals que a les eines de la ciència positiva és necessari que els faci costat el bagatge cultural de la societat on aquestes realitats s'esdevenen. Això sol justifica l'apel·latiu de Llengua Catalana en la denominació dels nostres Congressos, apel·latiu que en les reunions científiques de caire tradicional no apareix o ho fa sense rellevància. I el justifica encara més la finalitat dels Congressos: volem que llur fruit no sigui una freda especulació, sinó una contribució útil a millorar la comunitat.

Pluridisciplinarietat, rigor científic i comprensió cultural, però encara hi ha més. Els nostres Congressos no són de medicina i biologia, sinó de Metges i Biòlegs. No només de ciències, per tant, sinó de científics, homes i dones. La ciència ha de ser impassible i neutral, però les persones poden sentir passió i els és bo. Passió per la ciència i per llur país, per exemple. Ho deia admirablement i senzillament August Pi i Sunyer el 1930 al Sisè Congrès: «És pel nostre treball sobretot que serem patriotes. Perquè si el saber és una fruïció, el saber és també la força.» I els implicats en els Congressos han mostrat sempre la voluntat de servir els pobles de parla

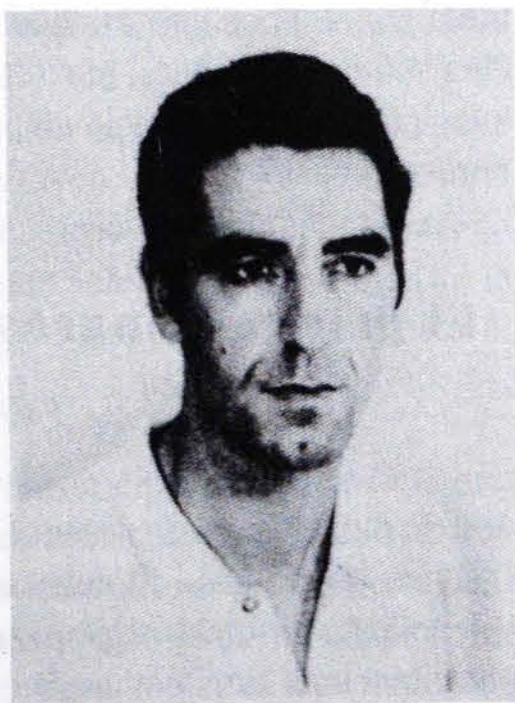

Figura 61. - Cèsar Sainz i Bas (1938-1982), en el moment de la seva mort era secretari del Dotzè Congrés

catalana, d'ajudar al millorament de llurs condicions de vida i de salut, de contribuir a la recuperació i consolidació de llur identitat i l'assumpció de llur paper en el concert dels pobles i de les nacions, aspiracions aquestes últimes relatives a uns aspectes que —no ens enganyem— són ben lluny d'haver assolit una situació que es pugui considerar normal.

L'originalitat dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana rau doncs, a parer meu, en el fet que el tractament pluridisciplinari i rigorosament científic dels temes s'amplia amb la visió cultural, amb la reflexió sobre la pròpia comunitat i amb la voluntat de servir-la. Maridatge difícil, perquè hom podria, sense adonar-se'n, considerar ciència allò que no n'és. Maridatge necessari, però, si pretenem que la ciència assoleixi la seva funció social, sense quedar reduïda a un interessant però ineficaç joc especulatiu: força, encara més que fruïció.

Totes aquestes consideracions adquireixen un relleu molt intens de cara al Congrés de Castelló. Per les característiques sòcio-culturals del País Valencià, però encara més per la crisi que travessen els nostres pobles. Crisi econòmica i molt més que econòmica: també d'utopies, d'esperança, de mobilització. Crisi que afecta tota la comunitat, que modifica la morbiditat, que condiona el sistema sanitari i que incideix, evidentment, en els estudiants, professionals i estudiosos, eventuais protagonistes del Dotzè Congrés. L'engrescament, l'acció responsable, lúcida, possibilista i indefallent es fan difícils, perquè la immediatesa particular de cadascú ja és prou feixuga. Pot ser significatiu que ens trobarem per parlar de l'emmalaltir i no pas de la salut com a Perpinyà.

Una editorial que comentava aquell Congrés es complaïa «manifestant l'agraïment que sentim els uns pels altres, pel paper que cadascú ha jugat, presidint, organitzant, coordinant, escrivint i pensant, per l'ajuda econòmica i moral, per l'entusiasme que rebia i que generava. Els elements més compromesos de la Medicina dels Països Catalans han dibuixat ben clarament les responsabilitats que tenen i les volen assumir». Les circumstàncies són ben diferents, però cada lector concret que em llegeix pot ajudar a fer possible la repetició de paraules com aquestes. Que ningú no es deixi perdre l'ocasió.

El primer congrés celebrat al País Valencià

FRANCESC ASENSI

Amb la publicació del present Llibre d'Actes culmina la realització del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, primer celebrat al País Valencià. La gestació, organització i realització d'aquest Congrés, amb el qual els valencians satisfem una mena de «deute històric» contragut en la cloen-

da del Novè Congrés (Perpinyà, 1936), no ha estat una tasca fàcil. Al costat de la bona acollida i fins i tot entusiasme d'un bon grapat de metges i biòlegs valencians, sense oblidar els estudiants respectius, i del suport d'altres persones i institucions, hem trobat també la incomprensió i àdhuc l'hostilitat d'altres. El fet més punyent però d'aquest procés entorn al Congrés ha estat tot un seguit de desgràcies personals, algunes malauradament irreversibles, que han afectat elements fonamentals, quasi insubstituïbles. En alguns moments pareixia que els déus s'havien tornat contra nosaltres... però a la fi el Congrés s'ha celebrat i amb resultats força satisfactoris.

Poc després de la cloenda de l'Onzè Congrés, celebrat a Reus el setembre del 1980, un grup de participants valencians constituïrem una Comissió gestora del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Al llarg de 1981 tinguérem un munt de reunions a la Societat Econòmica d'Amics del País de València on anàrem discutint les possibles característiques fonamentals del futur Congrés: temari, lloc de celebració, actes paral·lels, etc., però sobretot les persones del Comitè Executiu i en particular el seu president. Estàvem d'acord en el «retrat robot»: valencià de naixença i residència, de prestigi en el món de la medicina o biologia, de clares coordenades nacionalistes. El trasllat del Prof. Emili Balaguer i Perigüell des de la seua càtedra d'Història de la Medicina de Saragossa a la d'Alacant suposà la superació de l'únic entrebanc existent per al seu nomenament. A més, a més el Prof. Balaguer comptava amb el precedent d'haver estat vicepresident del Desè Congrés celebrat a Perpinyà el setembre del 1976.

Com a secretari general fou nomenat el prestigiós cirurgià Dr. Eduard Bartrina i Castejon, veterà lluitador per la causa de la nostra cultura, alhora que infatigable defensor d'una medicina pública de la millor qualitat sobre la base de l'honestedat i rigor professional dels metges.

Concretats aquests dos càrrecs fonamentals pogué posar-se en marxa el Comitè Executiu del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. La primera reunió fou conjunta amb el Comitè Executiu de l'Onzè Congrés i tingué lloc a Benicarló el 22 de març del 1981.

Un dels primers acords del Comitè fou decidir la ciutat de Castelló de la Plana com a seu del Congrés. Mèrits no li faltaven a la capital de la Plana Alta, aleshores preparant-se per a la commemoració del cinquantenari de les «Normes Ortogràfiques» de l'any 1932 que refermaren la unitat de la nostra llengua. També quedà fixada la temàtica global del Congrés sota el títol «El procés d'emmalaltir», articulada en els seus aspectes històrics, biològics, mediambientals i institucionals.

El Congrés anava fent camí. Però no tardaren en presentar-se els primers entrebancs. Una greu malaltia féu que el Dr. Bartrina hagués d'abandonar la secretaria general. Hi fou substituït per un altre gran lluitador per la causa nacional i per la salut del nostre poble: el Dr. Cèsar Sainz i Bas.

Les reunions se succeïren a València, Sagunt, Castelló de la Plana, Benicarló, Alacant, Oliva, etc. Se nomenaren coordinadors per a cadascuna de les parts del tema del Congrés, se feren presentacions per tot arreu del País Valencià. Mentrestant altres companys feien el mateix pel Principat i les Illes...

Un capítol important del Congrés era el cartell i el membret identificador. Se pensà en algun gran artista plàstic valencià i ben aviat sorgí el nom del «torsimany de metalls» Andreu Alfaro. La resposta per la seua part fou entusiasta i incondicional. Les visites a Alfaro donaren peu a inoblidables converses sobre la cultura i la sanitat, tant nostres com universals.

En agost de 1982 ens arribà la terrible, brutal i sobtada notícia: el Dr. Cèsar Sainz i Bas, l'eminent cardiòleg, l'insubornable nacionalista, el valencià cultíssim i ple de responsabilitat, havia mort.

Novament ens trobàvem orfes de secretari general i calia nomenar-ne un altre. En aquesta ocasió fou el jove i brillant metge Dr. Josep Redon i Mas, cap del Servei de Medicina Interna de l'hospital de Sagunt, qui se'n féu càrrec feliçment fins a la celebració del Congrés.

Establert definitivament el Comitè Executiu, centrat el tema, identificats els coordinadors de les diferents matèries i llurs col·laboradors, enllestint el cartell i el logotip identificador, començà la sèrie de visites a autoritats per tal d'obtenir-ne la col·laboració i suport econòmic per al Congrés. En comentarem les més significatives:

El Molt Honorable President de la Generalitat Valenciana, Sr. Joan Lerma i Blasco ens rebé en el seu despatx oficial i acceptà de bon grat la presidència del Comitè d'Honor del Congrés, tot promentent la seua assistència personal a l'acte d'obertura, sempre que el calendari de les seues ocupacions oficials li ho permetés.

L'Honorable Conseller de Sanitat, Treball i Seguretat Social, Sr. Miquel Àngel Millana, es mostrà particularment interessat per la temàtica del Congrés i prometé un suport econòmic per part de la seua Conselleria, que finalment es materialitzà.

L'Honorable Conseller d'Educació i Ciència, Sr. Ciprià Ciscar, ens expressà la seua adhesió total al Congrés i els seus desitjos d'èxit, tot promentent un ajut econòmic, també dut a efecte.

La conversa amb l'Excm. President de la Diputació Provincial de València, Sr. Antoni Asunció, fou llarga i sucosa. També ens recolzà i desitjà tota mena d'èxits. Decidí que el suport econòmic de la Corporació se fera a través de la Institució «Alfons el Magnànim» mitjançant la seua col·laboració en la publicació dels llibres de Ponències i d'Actes del Congrés.

En la visita a l'Excm. Alcalde de la ciutat de València, Sr. Ricard Pérez i Casado, li férem tres peticions: l'acceptació com a membre del Comitè d'Honor, un suport econòmic i la retolació d'un carrer o plaça de la ciutat amb el nom del Dr. Faustí Barberà, il·lustre metge valencià promotor del Primer

Congrés de Metges de Llengua Catalana. A totes tres peticions contestà afirmativament de bon grat. Les dues primeres estan ja realitzades i la darre-
ra està en curs de materialitzar-se, i en duu molt interessat tota la trami-
tació burocràtica el regidor de Cultura Sr. Vicent Garcés.

L'Excm. i Magn. Rector de la Universitat de València, Sr. Ramon Lapie-
dra, s'adherí entusiàsticament al Congrés i materialitzà l'ajuda econòmica
al Congrés en forma de 10 beques per a estudiants d'aquesta Universitat
que hi participaren.

Les visites i gestions davant les autoritats i institucions d'Alacant foren
dutes a terme personalment pel president del Congrés, i les corresponents
a Castelló de la Plana pels membres del Comitè Local.

Finalment ressenyem la visita que férem en el seu domicili de Sueca al
gran escriptor valencià Joan Fuster per tal d'oferir-li la presidència d'ho-
nor del Congrés. L'oferiment fou acceptat de bon grat «sempre que no em
feu parlar», afegí. Afortunadament no complí aquesta condició i tots pogué-
rem gaudir de les seues encertades paraules al final del sopar de cloenda.

Amb tots aquests preparatius, i amb l'intens i abnegat treball del Comitè
Local, s'inaugurà el Congrés el dia previst. Unes hores abans però ocorre-
gué una altra tràgica desgràcia. Un absurd accident de trànsit tingué com a
víctima mortal el Dr. Pere Calafell, il·lustre pediatre barceloní i lluitador
al llarg de tota sa vida per la nostra cultura i per la consolidació de la nos-
tra llengua com a vehicle de comunicació científica.

Malauradament no acaben ací les desgràcies. Estant escrivint aquestes
ratlles m'arriba una altra brutal notícia: el Dr. Jordi Gol, el gran metge i
humanista català, el promotor de tantes activitats en defensa de la cultura
i de la nostra sanitat, ens havia deixat definitivament, precisament quan
preparàvem l'entrega de la torxa als organitzadors del Tretzè Congrés de
Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

Molt llarga i dolorosa ha estat aquesta cadena de pèrdues, però la Histò-
ria continua i en acabant la nostra tasca com a organitzadors del Dotzè Con-
grés desitgem als nostres successors que superen totes les adversitats i que
els acompanye el millor dels èxits.

Recordant Cèsar Sainz i Bas

LLUÍS CERVERÓ I MARTÍ

Cèsar Sainz i Bas va morir l'agost del 1982. Era, aleshores, secretari del
Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i un dels seus més
vehement impulsors al País Valencià. Nascut el 1938 a la ciutat de Valèn-
cia, Cèsar ens deixava quan encara confiàvem de compartir amb ell un llarg
camí de treballoses esperances.

Durant el període acadèmic, Cèsar fou un estudiant distingit tant a l'escola secundària com a la Universitat. Un expedient brillant li va permetre l'obtenció i el manteniment d'una beca d'estudis al llarg de tota la seva carrera universitària. Acabats els estudis de llicenciatura el 1962, treballa com a ajudant de classes pràctiques a la càtedra de Patologia B de la Facultat de Medicina de València, en estreta col·laboració amb el professor Vicent López Merino. Publica nombrosos treballs experimentals i clínics, i obté els títols d'especialista en cardiologia i en aparell respiratori. Per fi, deriva la seua activitat clínica devers la cardiologia infantil i desenvolupa el seu treball a l'Hospital Infantil La Fe, de València.

Cèsar era un metge d'una provada intel·ligència. A més d'això, era un home sensible, compromès i honest. En aquestes terres nostres, aqueix bagatge personal obliga a una enutjosa lluita a contracorrent d'una societat que malda per fugir de l'evidència.

Personalitat en constant debat en tots els aspectes de la seua activitat personal, Cèsar posà en les accions cíviques i culturals el mateix rigor i esforç amb què exercia les seues tasques professionals. Col·laborà al renaixement de l'Institut Mèdic Valencià i la creació de la secció sòcio-medicina de la Societat d'Amics del País. Fou un dels promotors al País Valencià del Primer Congrés de Pediatres de Llengua Catalana. Participà activament en l'àmbit sanitari del Congrés de Cultura Catalana i en moltes altres activitats locals de divulgació sanitària i conscienciació cívica.

Lúcid, responsable, crític, obligadament escèptic, la seua veu, que sabia combinar l'objectivitat del criteri amb el barroquisme expressiu, ens ha abandonat. Era, sobre totes les coses, un gran amant del seu País. Un País que maltracta els seus fills millors. Un País que necessita, per a sobreviure, homes com Cèsar.

A Cèsar Sainz, en el sisè aniversari de la seua mort*

*FRANCESC ASENSI
ÀNGEL LLÀCER*

Ara fa sis anys que ens deixares de forma sobtada, sense que ningú ho esperés. No deixares molta obra escrita, però les teues paraules i, particularment, la teua actitud davant els problemes han marcat tots els qui gaudírem de la teua amistat. I per damunt de tot el teu exemple, el teu permanent compromís com a científic, com a metge, com a ciutadà.

*Publicat a la revista Saó, 1988.

Des dels anys d'estudiant es veia la teua forta personalitat, la teua capacitat intel·lectual, la teua força de voluntat. Saberes compaginar la serietat en l'estudi amb les activitats lúdiques i evasions de joventut. No fores el típic «empolló» avorrit que està sempre entre llibres. Pel contrari, sabies distribuir-te el temps: la pràctica de l'esbargiment no impedí un brillant expedient acadèmic que et permeté conservar la beca que et va fer possibles els estudis, donats els minvats ingressos familiars. I això en unes circumstàncies polítiques no gens favorables.

Tenies molt clar que l'estudi era la nostra obligació, perfectament equiparable a la del treball per als que no tenien la sort de l'accés a l'ensenyament superior. Sense importar-te les fàcils crítiques, deies que el dia que, sense raons de pes, no estudiaves prou hores «et senties un canalla».

Conegueres molt bé el nostre País Valencià, bona part recorregut en bicicleta. Els qui t'hi acompanyàvem recordem quan anàvem a pobles, parlàvem amb la gent del carrer i dels bars. T'entusiasmaves quan oïes paraules del més ranci i pur català que crèiem desaparegudes als nostres indrets. També visitàrem pobles castellanoparlants, amb una parla plena de catalanismes curiosos com «no cal que...», «camal», «encalar», etc. El teu comentari era: «ací fa anys degueren parlar català i ara ha desaparegut..., van tirant-nos cap al mar..., volen que ens hi ofeguem tots».

273

Els primers anys de professió foren difícils. T'atreia la Universitat per les seues possibilitats docents i d'investigació, però t'hi trobares amb estructures arcaiques i jocs d'interessos ben allunyats del que hauria d'ésser l'esperit universitari. Malgrat tot, s'hi reconegué la teua vàlua i fores respectat i estimat. Els qui et coneguérem com a deixebles recordem la força del teu mestratge. L'ensenyament d'allò que tan bé dominaves, l'especialitat de cardiologia, era inseparable d'altres ensenyaments de la vida. La visió global del malalt era el marc inqüestionable per aplicar-hi qualsevol estudi concret. I era el mètode el que ens transmeties amb saviesa. Tenies un clar concepte del que ha de ser un metge especialista: un bon professional amb sòlids coneixements de la patologia que, a més, sap de la seua especialitat tot el que cal saber. Mai el fet d'especialitzar-te en l'estudi del cor no et va fer oblidar la resta dels problemes dels malalts, als quals sempre tractares amb respecte i calor humana. Una altra característica del teu quefer mèdic fou el gran valor que concedies a l'exploració clínica clàssica, arreplegant dades proporcionades pels sentits: vista, oïda, tacte, olfacte. Evidentment coneixies les possibilitats diagnòstiques dels més avançats aparells d'exploració cardiològica, però les utilitzaves sempre com a complementàries d'una bona exploració clínica per puntualitzar o rebatre el diagnòstic que ja havies fet sense mitjans tècnics.

Per les característiques de la teua especialitat, fou l'auscultació la protagonista principal dels teus grans dots clínics. Fruit del teu gran domini de l'auscultació fou la teua col·laboració en un llibre d'auscultació cardíaca que

continua essent el millor escrit sobre la matèria. I el grapat de cardiòlegs infantils formats al teu costat poden testimoniar fins a quin grau d'exactitud feies els diagnòstics amb el sol auxili d'un modest estetoscopi.

Íntimament relacionat amb la teua exquisita auditiva com a cardiòleg estava el teu entusiasme per la música. Sabies apreciar com pocs el geni dels grans compositors i l'art dels millors intèrprets. Per a tu els músics eren capaços d'avançar-se al seu temps, molt per davant dels científics. Com a exemples posaves l'«Allegro ma non troppo» inicial de la *Novena Simfonia* de Beethoven o el primer moviment, «Maestoso», del *Concert per a piano i orquestra Nr. 1* de Brahms: «Oint això, hom pensa que la mentalitat d'aixos genis havia de tindre molt clara l'arribada de l'era espacial.»

Com a presència constant en tots els teus pensaments, inquietuds i actuacions estava el teu inalienable compromís cívic. Coneixies molt bé el teu poble, estudiaves a fons la seua història i t'endinsaves en les seues arrels. I tot això ho ensenyaves i divulgaves sempre que podies, sense perdre els nervis ni el teu tarannà tolerant davant d'irracionalitats i mostres d'incultura. Veies molt clar que l'ús de la nostra llengua havia de penetrar amb força en el món científic com a aspecte fonamental per a la seua salvació. L'ús del català als congressos i publicacions científiques era tan important per a tu com a la ràdio o la televisió. I en aqueixa parcel·la treballaves infatigablement, dient i escrivint en català el millor de la teua producció científica. Precisament, essent secretari del Dotzè Congrès de Metges i Biòlegs de la Llengua Catalana, que se celebraria —sense tu— a Benicàssim en 1984, et trobares amb la mort.

Per als qui et coneguérem personalment i per als qui s'assabenten ara de la teua vida i la teua obra ens queda el compromís de seguir els teus passos.

A la memòria del mestre Pere Calafell*

ORIOL CASASSAS

El Congrès inicia les seves tasques amb vestit de dol. Perquè —tots ho sabeu— ha mort en Pere Calafell. En Pere Calafell havia vingut a Benicàssim ple d'entusiasme —l'entusiasme que dóna la identificació a una causa noble— i en Pere Calafell —el cos d'en Pere Calafell— ahir fou retornat a Barcelona, sense vida. Tots ho sabíeu. Però potser molts no sabeu qui era en Pere Calafell, què havia fet, què significava per a nosaltres, i què significa l'obra d'en Pere Calafell i, per damunt de l'obra, l'actitud permanent d'en Pere Calafell per a la medicina dels nostres Països i per a la civilitat dels nostres Països.

*Publicat al Llibre d'Actes del Tretzè Congrès.

Figura 62. - Pere Calafell i Gibert
(1907-1984) morí a la porta del Dotzè Congrés

No correspon ara de fer una biografia detallada. Només us diré que, nascut l'any set, féu la carrera de medicina a Barcelona i, tot i estudiar l'assignatura de pediatria amb un dels catedràtics menys engrescadors que ha tingut la Universitat espanyola, un dels catedràtics que millor compendia les virtuts negatives que un professor pot arribar a reunir, tot i això va intuir el gran camp d'acció de la pediatria, una especialitat que —individualitzada— era tot just naixent, i s'hi dedicà, des d'acabat de llicenciar, cada dia, fins a la mort.

En Pere Calafell tenia una gran vocació docent i quan a la Universitat Autònoma de l'any 1933 —la veritable Universitat Autònoma que ha existit a casa nostra— oferí al professor Pere Martínez i Garcia la possibilitat d'impartir ensenyament a l'Hospital de Sant Pau, Pere Calafell acudí al seu costat i exercí de professor ajudant. Tenia 27, 28 i 29 anys.

Després vingué la guerra i amb la guerra els truncaments i —després de la guerra— l'anul·lació d'institucions, d'homes i d'empreses. Els homes de dignitat es van veure constrets a renunciar a moltes coses i Pere Calafell, un home de dignitat, hagué de renunciar a moltes il·lusions. Però no va renunciar mai a la seva essència d'home civil. No va renunciar mai a les seves profundes arrels d'home pertanyent a un poble concret.

Quan els intents d'extermini de la nostra consciència nacional eren més aferrissats i el panorama general al nostre país i el panorama mèdic i el panorama pediàtric eren de colors més negres, molts i molts que aleshores érem joves sabíem què hi havia en Pere Calafell, acudíem a en Pere Calafell, segurs que hi trobaríem l'estímul i l'esperança.

L'any 1955, en Pere Calafell accedí a la presidència de la Societat Catalana de Pediatria i hi romangué durant cinc anys. Segurament que en el profund misteri de les raons primeres, de les causes primeres dels fets i dels esdeveniments, hi trobaríem que avui som aquí, que avui celebrem aquest Congrés, en part gràcies als cinc anys de presidència de la Societat Catalana de Pediatria d'en Pere Calafell. Durant aquell temps, en contra de l'enveja, la malfiança i l'esperit de profit que dominava, en Pere Calafell ens donava lliçons de generositat; quan tot tendia a centralismes antinatural, en Pere Calafell ens obria a les comarques del País i les activitats de la Societat eren, amb els amics d'en Calafell —perquè en Calafell tenia amics pertot— l'Antoni Cambrodí de Lleida, el doctor Pascual de Girona, el doctor Figueras de Valls, etc, etc, una manifestació d'unitat nacional, una constatació de la vigència dels lligams que cohesionen un poble. I quan tot era carregat d'un cientisme fred, ple d'elucubracions que perseguien en lluïment personal, en Pere Calafell ens ensenyava que les ciències de la salut —com ens deia anit el president del Congrés— són alguna cosa, tenen algun sentit quan estan al servei del poble. I en Pere Calafell ens impulsava a uns treballs d'aproximació de la medicina a la societat, de fusió de medicina i societat. I en una època que —amb intencions malèvols— es fomentaven des de totes les esferes d'autoritat unes divisions administratives que —efectivament— van dirigides a dividir, en Pere Calafell establí contactes amb les Illes i el País Valencià. Jo recordo, per exemple, la cordialitat exquisida i l'abrandada eficàcia de l'amistat que unia en Pere Calafell i el gran valencià —que formava part del Comitè organitzador del Congrés que s'havia de celebrar a València l'any 1938—, el gran valencià que es digué Josep Simon i Barceló.

Molts dels que avui a Benicàssim i ahir a Reus i abans a Perpinyà, creiem en els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i hi entenem la medicina com un afer col·lectiu, com un afer indissolublement lligat a la societat, a un poble —als nostres pobles— i ens hi voldríem amb sentit de responsabilitat des de Salses a Guardamar i des de Fraga a Maó i, més enllà, fins a la noble i exemplar ciutat de l'Alguer, molts, molts d'aquests, aquestes conviccions les hem après d'en Pere Calafell.

Ara ja no és entre nosaltres. No tindrem més l'exemple de la seva bonhomia, de la seva juvenil indefallença, de la seva netedat de cor. En Pere Calafell ja no és entre nosaltres, però sí que hi és la seva lliçó i si que hi són els fruits de la seva lliçó.

Que reposi en pau.